

Česká zemědělská univerzita v Praze

Institut vzdělávání a poradenství

Katedra pedagogiky

**Právní gramotnost žáků SŠ ve vybraném právním
odvětví**

Bakalářská práce

Autor: **Monika Slavětínská**

Vedoucí práce: Ing. Kateřina Tomšíková

2017

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Institut vzdělávání a poradenství

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Monika Slavětínská

Učitelství praktického vyučování

Název práce

Právní gramotnost žáků SŠ ve vybraném právním odvětví

Název anglicky

Legal literacy of high school pupils in selected legal sector

---

Cíle práce

Cílem práce je na základě analýzy stávajících vědomostí žáků v oblasti práva, se zaměřením na práva pracovníprávní a práva a ochrany spotřebitele, doporučit zařazení vybraných okruhů do výchovněvzdělávacího procesu a zlepšit tak právní gramotnost žáků.

Metodika

Teoretická část bude zpracována na základě analýzy prostudované odborné literatury a příslušných zákonů. V praktické části bude provedeno dotazníkové šetření pomocí vhodně volených otázek, a to mezi žáky středních škol různých oborů. Další použitou metodou bude hloubkový individuální rozhovor s vyučujícími předmětů zaměřených na právní problematiku.

Kompletní pracovní verzi práce odevzdat vedoucímu práce do 10. března 2017.

Finální verzi práce odevzdat na studijní oddělení do 31. března 2017.

Doporučený rozsah práce

Určeno pravidly pro psaní bakalářských prací.

Klíčové slova

práva, pracovněprávní vztahy, občanský zákoník, ochrana spotřebitele, právní gramotnost

---

Doporučené zdroje informací

ELIÁŠ, K. SVATOŠ, M. Nový občanský zákoník. ÚZ. Ostrava: Sagit, s. s., 2012. 320 s. ISBN 978-80-7208-920-8

CHRÁSKA, M. Metody pedagogického výzkumu. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, s. s., 2007. 272 s. ISBN 978-80-247-1369-4

KDUBEK, J. Řízení lidských zdrojů. 4. vydání. Praha: Management Press, 2010. 399 s. ISBN 978-80-7261-168-3

SCHMIED, Z., TRYLČ, L. Zákoník práce, 2013. 11. vydání. Olomouc: Anag, 2013. 167 s. ISBN 978-80-7263-917-3

Zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů. ASPI 2016

Předběžný termín obhajoby

2016/17 LS – IVP

Vedoucí práce

Ing. Kateřina Tomšíková

Garantující pracoviště

Katedra pedagogiky

Elektronicky schváleno dne 23. 2. 2017

Ing. Karel Němejc, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 10. 3. 2017

prof. Ing. Milan Slavík, CSc.

Ředitel

V Praze dne 12. 03. 2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma: „Právní gramotnost žáků SŠ ve vybraném právním odvětví“ vypracovala samostatně a použila jen pramenů, které cituji a uvádím v seznamu použitých zdrojů.

Jsem si vědoma, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím s jejím zveřejněním dle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a to i bez ohledu na výsledek její obhajoby.

Jsem srozuměna, že moje bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitní databázi a bude veřejně přístupná k nahlédnutí.

Jsem si vědoma, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, především ustanovení § 35 odst. 3 tohoto zákona, tj. o užití tohoto díla.

.....

(podpis autora)

V ..... dne .....

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucí práce Ing. Kateřině Tomšíkové za odborné vedení, trpělivost a ochotu, kterou mi v průběhu zpracování mé bakalářské práce věnovala.

Abstrakt

Bakalářská práce na téma „Právní gramotnost žáků SŠ ve vybraném právním odvětví“ je rozdělena do dvou částí, a to do části teoretické a části praktické. Teoretická část práce se věnuje popisu právního vědomí, občanského zákoníku, zákoníku práce a zákona o ochraně spotřebitele. Dále se v teoretické části bakalářské práce všeobecně zabývám popisem mentální mapy. Při zpracování jsem vycházela z odborné literatury, odborných časopisů a platných právních předpisů České republiky. V praktické části bakalářské práce jsem realizovala dotazníkové šetření mezi žáky vybraných středních odborných učilišť a individuální hloubkový rozhovor s pedagogy na téma právní gramotnost žáků střední školy z více oborů. Výsledky dotazníkového šetření jsou prezentovány v podobě grafů a tabulek. Zjištěné informace z tohoto šetření i hloubkových individuálních rozhovorů s pedagogy jsou shrnuty v samostatné kapitole. Po vyhodnocení výsledků z dotazníkového šetření žáků středních odborných učilišť i hloubkových individuálních rozhovorů s pedagogy jsou v kapitole Závěr navržena vlastní doporučení.

Klíčová slova

právo, pracovně právní vztahy, občanský zákoník, ochrana spotřebitele, právní gramotnost

Abstract

This thesis on "Legal literacy of secondary school students in the selected legal sector" is divided into two parts, namely in the theoretical and the practical. The theoretical part is devoted to description of the legal consciousness of the Civil Code, the Labour Code and the Consumer Protection Act. Furthermore, the theoretical part of the thesis deals with the general description of the mental maps. During processing, I used professional literature, professional journals and applicable laws of the Czech Republic. The practical part is devoted to the questionnaire survey among students of selected secondary vocational schools and in-depth interview with educators on the topic of literacy of high school students from multiple disciplines. Results of the survey are presented in graphs and tables. The information obtained from this survey and in-depth individual interviews with educators are summarized in a separate chapter. After evaluating the results of the survey of students at secondary vocational schools and in-depth individual interviews with teachers in chapter Conclusion The proposed their own recommendations.

Key words

law, labor relations, the Civil Code, consumer protection, legal literacy

OBSAH

1 ÚVOD.....	11
2 CÍLE A METODIKA PRÁCE	12
2.1 Cíle.....	12
2.2 Metodika	12
3 TEORETICKÝ ROZBOR PROBLEMATIKY	13
3.1 Právní vědomí	13
3.1.1 Rozdělení právního vědomí	13
3.2 Právní výchova	15
3.2.1 Koncepce podpory mládeže 2014–2020.....	15
3.3 Klíčové právní oblasti.....	17
3.3.1 Nový občanský zákoník.....	17
3.3.2 Zákoník práce	18
3.3.3 Zákon o ochraně spotřebitele.....	19
3.4 Školní vzdělávací program	21
3.4.1 Občanská nauka	21
3.4.2 Ekonomika	21
4 PRAKTICKÁ ČÁST	23
4.1 Charakteristika regionu.....	23
4.1.1 Region Praha.....	23
4.1.2 Region Střední Čechy	23
4.2 Charakteristika škol	24
4.2.1 Střední škola – Centrum odborné přípravy technickohospodářské v Praze	
24	
4.2.2 Střední odborné učiliště Hluboš.....	24

4.3	Dotazník.....	24
4.4	Vyhodnocení dotazníkového šetření.....	25
4.5	Individuální hloubkový rozhovor	34
4.6	Vyhodnocení individuálního hloubkového rozhovoru s pedagogy	36
4.7	Shrnutí dotazníkového šetření a individuálních hloubkových rozhovorů	37
5	ZÁVĚRY A DOPORUČENÍ	38
6	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	40
7	PŘÍLOHY	42

Seznam grafů

Graf č. 1: Otázka č. 3: Uveďte nejvyšší vzdělání své matky	25
Graf č. 2: Otázka č. 4: Uveďte nejvyšší vzdělání svého otce	25
Graf č. 3: Otázka č. 5: Víte, odkdy získává občan tzv. právní osobnost?	26
Graf č. 4: Otázka č. 6: Je Vám známo, odkdy je občan svéprávný?.....	26
Graf č. 5: Otázka č. 7: Víte, odkdy má občan trestněprávní odpovědnost?.....	27
Graf č. 6: Otázka č. 8: Víte, jak dlouho trvá záruční lhůta?	27
Graf č. 7: Otázka č. 9: Musí být v obchodních podmínkách obsažena informace o reklamaci?	28
Graf č. 8: Otázka č. 10: Může prodejce při reklamaci požadovat originální obal? ...	28
Graf č. 9: Otázka č. 11: Musí mít kupující při reklamaci doklad o zakoupení zboží?	29
Graf č. 10: Otázka č. 12: Jak dlouho trvá běžné vyřízení reklamace?.....	29
Graf č. 11: Otázka č. 13: Která státní instituce dozoruje vyřízení reklamace?.....	30
Graf č. 12: Otázka č. 14: Mohu odstoupit od smlouvy při koupi v tzv. „kamenné“ prodejně?.....	30
Graf č. 13: Otázka č. 15: Mohu odstoupit od smlouvy při nákupu přes internet?	31
Graf č. 14: Otázka č. 16: Uveďte, kde se můžete dozvědět informace o právech spotřebitele.....	31
Graf č. 15: Otázka č. 17: Víte, jakou formou musí být uzavřena pracovní smlouva?.....	32
Graf č. 16: Otázka č. 18: Může dát zaměstnavatel výpověď bez udání důvodu?.....	32
Graf č. 17: Otázka č. 19: Může dát zaměstnanec výpověď bez udání důvodu?	33
Graf č. 18: Otázka č. 20: Je podle Vás nutné znát svá práva z oblasti ochrany spotřebitele?	33
Graf č. 19: Otázka č. 21: Uvítal/a byste návštěvu odborníka k objasnění některých právních pojmů?	34

1 ÚVOD

Vytváření právního vědomí, a tím i právní gramotnosti žáků středních škol, je v současnosti aktuálním tématem. Na každého z nás v průběhu celého života působí řada činitelů, které ovlivňují toto naše právní vědomí. Česká republika se účastní mnoha průzkumů, které zjišťují úroveň znalostí žáků v různých oblastech (šetření PISA – oblast čtenářské, finanční, matematické přírodovědné gramotnosti, schopnosti řešit problémy a dovednosti pracovat s prostředky ICT), šetření v oblasti znalostí práva je však málo. V oblasti formálního vzdělávání má stát řadu prostředků k tomu, aby rozvoj právní gramotnosti podpořil. Základem tohoto rozvoje je investice do vzdělávání učitelů, kteří hrají hlavní roli ve výchovně-vzdělávacím procesu.

V bakalářské práci se zabývám problémem právní gramotnosti, konkrétně žáků dvou oborů středních odborných škol. Bakalářská práce je rozdělena na dvě části. Na část teoretickou a na část praktickou. Při psaní teoretické části bakalářské práce jsem prostudovala odbornou literaturu, odborné články z časopisů a bylo důležité se seznámit s aktuálním zněním zákonů, které jsou v mé práci uvedeny. V této části jsem se zabývala nejen vysvětlením a charakteristice některých pojmů, ale i aktuálními právními normám, jako jsou zákony, vyhlášky a nařízení vlády. Zásadním zdrojem pro mne byl zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů.

V praktické části jsem pro účely zjištění potřebných informací použila metodu dotazníkového šetření a metodu individuálního hloubkového rozhovoru. Dotazník vyplňovali žáci dvou oborů dvou středních škol a jeho cílem bylo zjistit, jak se dnešní žáci orientují v právní problematice. Individuální hloubkový rozhovor jsem realizovala se dvěma učitelkami na těchto školách. V závěru bakalářské práce jsem poznatky z dotazníku a hloubkového rozhovoru vyhodnotila a navrhla vlastní doporučení.

2 CÍLE A METODIKA PRÁCE

2.1 Cíle

Cílem práce bylo na základě analýzy stávajících vědomostí žáků v oblasti práva, se zaměřením na právo pracovněprávní a právo o ochraně spotřebitele, doporučit zařazení vybraných okruhů do výchovně-vzdělávacího procesu a zlepšit tak právní gramotnost žáků.

2.2 Metodika

Metodou použitou v teoretické části práce byla analýza dostupné odborné literatury. Hlavním zdrojem informací byla knihovna, kde jsou k dispozici potřebné odborné publikace a časopisy. Použity byly i elektronické zdroje, které se zabývají danou problematikou. S využitím metody syntézy byla zpracována literární rešerše.

Hlavní metodou použitou v praktické části práce bylo dotazníkové šetření u žáků středních škol. Další metodou byl pak hloubkový individuální rozhovor s pedagogy, kteří vyučují ve svých předmětech právní problematiku.

3 TEORETICKÝ ROZBOR PROBLEMATIKY

V dnešní době existují preventivní programy pro vzdělávání dospělých, zásadní je právní a morální výchova a vzdělávání. Pozornost by jí měly věnovat už školky, základní školy a střední školy. Celý výchovný proces je právem regulován a zákon podrobně stanoví systém práv a povinností žáků i pedagogů. Je to příležitost jak si zvyknout na jistou kázeň a pořádek, na dodržování daných právních povinností, ale i na obhajobu svých práv. Na středních školách, kde studují mladí lidé, by právní výchova měla být završením jejich právního vzdělávání tak, aby vyhovovala kritériím právního vědomí. Na utváření právní gramotnosti se podílí řada činitelů, jako je např. rodina, výuka ve škole, působení státních i nestátních institucí, preventivní programy.

3.1 Právní vědomí

Pojem právní vědomí byl zaznamenán již v historii, kdy procházel nekonečným a spletitým vývojem. U tohoto pojmu nelze s přesností stanovit hranice. Zkoumáním právního vědomí se zabývala celá řada odborníků, a přesto je nutné se neustále zabývat řešením tohoto problému. Lze konstatovat, že právní vědomí je vyjádřením vztahu konkrétního subjektu práva (fyzické osoby, právnické osoby), k právu objektivnímu. V platném právu působícím ve společnosti je právní vědomí relativně nezávislý systém názorů, představ a hodnocení toho, co je či naopak není oprávněno nebo neoprávněno, co je zakázáno a dovoleno (Zoubek, 2006). Dle Houbové (1994) jde u právního vědomí o souhrn sociálně psychických postupů, které probíhají ve dvou rovinách, a to formativní a operativní.

3.1.1 Rozdělení právního vědomí

Smysl právního vědomí tvoří ty vlastnosti práva, které si člověk uvědomuje. Houbová (1994), Hungr a Vaňková (2007) dělí právní vědomí na:

- a) kognitivní (poznávací) prvky,
- b) hodnotové prvky,
- c) postojevé prvky.

Dále Houbová (1994) uvádí, že právní vědomí lze dělit na dvě stabilní složky:

- a) postuláry de lege lata – znalosti a hodnocení platného práva, co je a není vynutitelné pomocí práva,
- b) postuláry de lege ferenda – hodnocení, názory a představy o tom, co mělo být regulováno právem a srovnání těchto hodnocení s platným právem.

Výsledkem právní komunikace je znalost práva (de lege lata). Je tím myšlena organizovaná struktura představ a pojmů o právu, která je předpokladem k účelnému jednání (Houbová, 1994).

Studnický (1965) člení míru znalostí práva na:

- a) základní (potřebné pro orientaci každého),
- b) rolové minimum (potřebné pro plnění určité životní či pracovní),
- c) ad hoc (od případu k případu), které jsou naléhavé v určité době.

Houbová (1994) doplnila členění podle Studnického tím, že základní poznatky o právu zprostředkovává škola (základní a všeobecně vzdělávací střední), další jsou speciální formy vzdělávání (včetně speciálně zaměřených škol středních, vyšší formy vzdělávání, speciální kurzy) a jako poslední ad hoc masmédiá.

Objektem hodnocení bývá určitá právní norma, ale i postup při aplikaci práva státními orgány. Způsob třídění hodnocení je z hlediska povahy hodnotících kritérií rozdělen na primární a sekundární. Primárním hodnocením se rozumí, když je přímým objektem hodnocení. Právo je posuzováno buď jako spravedlivé nebo nespravedlivé. Sekundárním hodnocením je, když předmětem hodnocení jsou soudy a stanoviska lidí k právu, kdy je právo posuzováno jako účelné či neúčelné (Hungar, Krsková, 1985).

Kovařík a kol. (2001) se zabýval otázkou právního vědomí a podle jeho tvrzení je „právní povědomí na rozdíl od právního vědomí méně „vědomé a reflektované“, má spíše povahu právního citu, který je možný při určité pomoci druhé, zralejší a poučenější osoby vyjádřit a artikulovat“.

V případě dětí lze rozlišovat 5 složek právního povědomí, a to:

- 1) co je právo, nebo jakou funkci má v životě společnosti,

- 2) i děti mají určitá práva,
- 3) meze práv - kde má práva končit a tam, kde začínají práva druhého,
- 4) druhá strana práv (nebo součástí práv) je odpovědnost a povinnost,
- 5) právo jako správné, pravé, spravedlivé a vědomí práva na spravedlivý proces či znalost právních pojmů.

3.2 Právní výchova

Právní výchova je prováděna ve výuce určitých předmětů. Výuka těchto předmětů může ovlivnit vztah mladého člověka ke společnosti, kdy může působit na jeho zájem o společenské dění. Tato výuka má možnost ovlivnit formování právního vědomí (gramotnosti). Nezastupitelnou roli má, z hlediska efektivního působení, vzdělávací a výchovná snaha pedagoga. Nejde jen o předávání vědomostí a znalostí, ale způsob, o otázku přístupu a tvůrčí práci pedagoga (Krupicová, 2010).

Metou právní výchovy by mělo být dosažení právního povědomí jedince. Projevuje se v úsudcích a postojích k samotným zákonům a v dodržování zákonů. Na tuto metu dále navazuje prohlubování právního vědomí, poznávání práva, pocitu odpovědnosti za plnění zákonem daných povinností a aktivního přístupu k využití práv. Za aktivní přístup se může považovat aktivita osob se záměrem prosazování svých zájmů za pomoci, např. nejrůznějších občanských sdružení, účasti na referendu nebo využití petičního práva (Kačáni, 1983).

3.2.1 Koncepce podpory mládeže 2014–2020

Hlavním koordinátorem realizace a vyhodnocení koncepce je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT, 2017). Priority státu v poměru k mladým lidem určuje zejména Koncepce podpory mládeže 2014–2020, která byla přijata v květnu 2014 Vládou České republiky. Prvotní cílovou kategorií této koncepce jsou jedinci ve věku od 13–30 let. V Koncepci je ustanoveno 13 státních strategických cílů pro léta 2014–2020, přičemž usnadňování postoje mladých lidí k právům je první z těchto cílů. Na základě výsledků Zprávy o mládeži je třeba klást důraz při uskutečnění cílů na témata participace a občanského vzdělávání a zdravého životního stylu (MŠMT, 2017).

Přehled strategických cílů politiky mládeže České republiky na období 2014 – 2020:

„SC 1: Usnadňovat rovný přístup dětí a mládeže k právům

SC 2: Usnadňovat rovný přístup dětí a mládeže k informacím

SC 3: Vytvářet příznivé a udržitelné podmínky pro účast dětí a mládeže v zájmovém a neformálním vzdělávání

SC 4: Rozšiřovat a zatraktivnit nabídku činností ve volném čase a motivovat děti a mládež k jejímu aktivnímu využití

SC 5: Podporovat zvyšování přeshraniční mobility mládeže

SC 6: Zlepšovat podmínky pro zaměstnanost a zaměstnatelnost mládeže

SC 7: Podporovat všestranný a harmonický rozvoj dětí a mládeže s důrazem na jejich fyzické a duševní zdraví a morální odpovědnost

SC 8: Podporovat aktivní zapojení dětí a mládeže do rozhodovacích procesů a do ovlivňování společenského a demokratického života

SC 9: Vytvářet příznivé podmínky pro dobrovolnictví mladých lidí včetně oceňování a uznávání dobrovolných činností

SC 10: Usnadňovat začlenění dětí a mládeže s omezenými příležitostmi

SC 11: Motivovat děti a mládež k životu s principy udržitelného rozvoje a rozvíjet jejich environmentální gramotnost

SC 12: Podporovat rozvoj kompetencí dětí a mládeže pro bezpečné a tvořivé užívání médií

SC 13: Nabízet dětem a mládeži rozmanité cesty ke kultuře, umění a tradicím

Všechny strategické cíle jsou dále rozepsány podrobně jednotlivých v tabulkách, pro tuto práci je důležitá uvedená tabulka č. 1 o usnadnění rovného přístupu dětí a mládeže k právům“.

Tabulka č. 1 Rovný přístup dětí a mládeže k právům

SC 1: Usnadňovat rovný přístup dětí a mládeže k právům

SC 1: Usnadňovat rovný přístup dětí a mládeže k právům			
DC A: Vytvářet otevřené prostředí pro možnosti uplatňování práv dětí a mládeže		Gesce	Spolugesce
Opatření:	1. Zvyšovat povědomí v celé společnosti o právech dětí a mládeže	MPSV	MŠMT
	2. Podporovat edukaci veřejnosti v oblasti práv dětí a mládeže s důrazem na vzájemnou úctu, respekt a důstojnost	MŠMT	MK
	3. Podporovat vytváření zjednodušených textů týkajících se práv dětí a mládeže, aby pro ně byly uživatelsky přístupné	MPSV	
	4. Podporovat rozvoj pedagogických přístupů v oblasti vzdělávání k právům dětí a mládeže	MŠMT	

SC 1: Usnadňovat rovný přístup dětí a mládeže k právům			
DC B: Podporovat rozvoj kompetencí pro prosazování práv dětí a mládeže		Gesce	Spolugesce
Opatření:	1. Podporovat a motivovat děti a mládež k aktivnímu prosazování jejich práv	MPSV	
	2. Podporovat volnočasové aktivity pro rozvoj kritického myšlení	MŠMT	MK
	3. Podporovat aktivity, které pomáhají při vstupu do samostatného života mladým lidem z rodin, jejichž funkce jsou vážně narušeny	MPSV	MŠMT
	4. Podporovat budování finanční gramotnosti dětí a mládeže v rámci zájmového a neformálního vzdělávání	MŠMT	
	5. Zvyšovat povědomí mezi dětmi a mládeží o existujících formách právního poradenství a možnostech jeho využití	MŠMT	MK

Zdroj: MŠMT, 2016

3.3 Klíčové právní oblasti

Klíčovými oblastmi nezbytnými pro orientaci žáků v právní gramotnosti je občanské právo, pracovní právo, ale i právo na ochranu spotřebitele, jelikož všechna tato práva zasahují po praktické stránce do života člověka v kulturní společnosti.

3.3.1 Nový občanský zákoník

V roce 2012 byl zákonodárci schválen zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, známější jako nový občanský zákoník (dále jen NOZ), který nabyl účinnosti dne 1. 1. 2014. NOZ dává větší samostatnost občanům ve využívání práv, kdy se předpokládá, že občané budou při použití tohoto zákona, jako je např. uzavírání smluv, nebo při zakládání společnosti, spolků, nadací atd., aktivnější, jelikož se předpokládá, že občané mají jakousi právní gramotnost. Jako vzor uvádím relativní neplatnost, to znamená, pokud je právní úkon zákonem označen jako neplatný, pohlíží se na takový úkon jako na platný, dokud není namítnuta jeho neplatnost. Pro každého je snazší, když je jasně dáno, co je v pořádku a co ne (Krejčířiková, 2013).

NOZ se skládá z 5 částí:

- Část první – obecná část
- Část druhá – rodinné právo
- Část třetí – absolutní majetková práva
- Část čtvrtá – relativní majetková práva
- Část pátá – ustanovení společná, přechodná a závěrečná (Eliáš, Svatoš, 2012).

Pro tuto práci je důležitá část první, tedy obecná část – tato část popisuje práva jak fyzických, tak i právnických osob. U právnických osob je to ustavení a jejich vznik, název, sídlo, ale také i zrušení či přeměny právnických osob. Dále se zabývá korporacemi, což je spolek, fundace, nadace a nadační fond. Je zde uvedena i definice spotřebitele a podnikatele (ASPI, 2016).

3.3.2 Zákoník práce

Jednou z dalších právních oblastí je pracovní právo, které je upraveno zákonem č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákoník práce), který vešel v účinnost dne 1. 1. 2007. Mladí lidé po ukončení vzdělání, vstupují do pracovněprávních vztahů. Proto je z mého hlediska nutná základní znalost a orientace v pracovním právu nezbytná. Stává se velice často, že zaměstnavatelé neplatí odvody na zdravotním a sociálním pojistném či daňové odvody za zaměstnance, bývá i porušována bezpečnost a ochrana zdraví zaměstnanců při práci. Mladí lidé by měli být připraveni na závazky, které pro ně z pracovně právního vztahu budou vyplývat a být schopni zjistit, kdy jsou na svých právech kráceni (Schmied, Trylč, 2015).

Zákoník práce se skládá ze 14 částí, které se zabývají např. pracovním poměrem, dohodami o pracích konaných mimo pracovní poměr, pracovní dobou a dobou odpočinku, bezpečností a ochranou zdraví při práci, odměňováním za práci a dalším. Zákoník práce má jednu přílohu, ve které je uvedena charakteristika platových tříd (ASPI, 2016).

3.3.3 Zákon o ochraně spotřebitele

V roce 1992 byl schválen zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů, který byl několikrát novelizován. Poslední novela tohoto zákona vstoupila v účinnost dne 1. 1. 2017. Zákon obsahuje 8 částí, kde je uveden předmět a rozsah úpravy tohoto zákona, vymezení některých pojmů pro účely tohoto zákona, povinnosti při prodeji výrobků a poskytování služeb, mimosoudní řešení spotřebitelských sporů, úkoly veřejné správy, sdružení spotřebitelů a jiné (ASPI, 2017). Dále tento má tento zákon dvě přílohy, kdy příloha č. 1 se věnuje klamavým obchodním praktikám a příloha č. 2 agresivním obchodním praktikám (ASPI, 2017).

Dle mého názoru je znalost tohoto zákona pro žáky velmi důležitá, jelikož se s tímto jako běžný občan setkává, neboť jsou již v současné době spotřebiteli a měl by znát svá práva a povinnosti jak v postavení spotřebitele, tak i v postavení podnikatele. Pro lepší představu jsem tento zákon zpracovala ve formě mentální mapy, která je uvedena v Příloze č. 1 této bakalářské práce (ASPI, 2017).

3.3.3.1 Povinnosti prodávajícího vůči spotřebiteli

Z mého hlediska je velice dobré znát povinnosti prodávajícího při prodeji výrobků či poskytování služeb. To spotřebiteli dává možnost vědět, co si může prodávající vůči němu dovolit a co nemůže. Prodávajícím je pro účely zákona o ochraně spotřebitele podnikatel, který spotřebiteli prodává výrobky nebo poskytuje služby. Když dojde k porušení povinnosti, mohou být prodávající sankcionováni. V zákoně na ochranu spotřebitele jsou taxativně uvedeny povinnosti prodávajícího, např. prodej výrobků ve správné hmotnosti, míře a množství, kdy musí spotřebiteli umožnit překontrolování správnosti těchto údajů, dále prodávat výrobky a poskytovat služby v souladu s cenovými předpisy a další (ASPI, 2017).

3.3.3.2 Dozor nad ochranou spotřebitele

Dozor nad dodržováním povinností mají dle tohoto zákona 13 institucí, a to podle toho, která z povinností tohoto zákona byla porušena. Jsou to např.:

- Česká obchodní inspekce
- Státní zemědělská a potravinářská inspekce

- Krajské hygienické stanice
- Obecní živnostenské úřady
- Krajské živnostenské úřady
- Celní úřad a další (ASPI, 2017)

Instituce po provedení kontroly zjišťují, zda nedošlo k podezření z porušení zákona na ochranu spotřebitele ze strany prodávajícího a zda nedošlo ke klamání spotřebitele, tedy nedošlo k nekalé obchodní praktice. Nekalá obchodní praktika je dále dělena na:

- klamavá konání
- klamavá opomenutí
- agresivní obchodní praktiky

Jak jsem již v úvodu této kapitoly uvedla, klamavými obchodními praktikami se v tomto zákoně podrobněji zabývá příloha č. 1 a agresivními obchodními praktikami příloha č. 2, tohoto zákona.

3.3.3.3 Informovaný spotřebitel – základní kámen jeho ochrany

Evropská unie považuje za stěžejní právo zavedení informační povinnosti silnější strany vůči straně slabší. Informační povinnost musí být vzhledem k spotřebiteli uskutečněna tak, aby informace poskytované spotřebiteli byly kvalitní, tedy aby byly jasné a srozumitelné, osobě se zdravým rozumem, resp. osobě s rozumem průměrného člověka (Selucká, 2015).

Toto právo Evropské unie bylo implementováno do zákona o ochraně spotřebitele. V zákoně je uvedeno, že prodávající je povinen řádně informovat spotřebitele o vlastnostech prodáváných výrobků či charakteru poskytovaných služeb, dále musí prodávající zajistit, aby jím prodávané výrobky byly viditelně a srozumitelně označeny a jsou-li tyto informace poskytovány písemně, musí být poskytnuty v českém jazyce. V informačních povinnostech prodávajícího je ještě uvedeno, že je prodávající povinen informovat spotřebitele o ceně prodáváných výrobků nebo poskytovaných služeb, a to zřetelným označením výrobku cenou nebo cenu jinak vhodně zpřístupnit. Jednou z povinností je informovat spotřebitele o rozsahu,

podmínkách a způsobu uplatnění práva reklamace a kde je možné reklamaci uplatnit (ASPI, 2017).

3.4 Školní vzdělávací program

Školní vzdělávací program obsahuje předměty, které se vyučují v jednotlivých oborech. V této bakalářské práci se budu zabývat občanskou naukou a ekonomikou, jelikož se tyto dva předměty zabývají znalostí práva.

3.4.1 Občanská nauka

V tomto předmětu je daný obecní cíl, kdy je hlavním cílem připravit žáky na odpovědný život ve společnosti. Pozitivně ovlivnit jejich hodnotovou orientaci, tak, aby se stali slušnými a odpovědnými občany společnosti s uvážlivým jednáním. Z charakteristiky učiva je patrné, že k pochopení člověka jako takového, jsou nutné základy psychologie a pro proces zařazení do společnosti základy sociologie. Dále je kladen důraz na znalost práva a orientace se v něm. Z hlediska výukové strategie se doporučuje do výuky zařadit vyhledávání informací na internetu, práci s tiskem, práci se zákony, projektové činnosti atd. (ŠVP, 2014).

3.4.2 Ekonomika

Obecným cílem tohoto předmětu je poskytnutí odborných ekonomických poznatků žákům pro jejich uplatnění v aktivním životě. Žáci by měli pochopit ekonomické jevy a procesy tržního hospodářství, aby byli připraveni na pracovní uplatnění v zaměstnání. Probírané učivo z tohoto předmětu úzce souvisí s psychologií a odborným výcvikem. Ve výuce se upřednostňuje práce s právními normami, exkurze, besedy, vyhledávání informací v zákonech (ŠVP, 2014).

3.4.2.1 Mentální mapy

V českém pedagogickém prostředí se setkáváme takřka výlučně s pojmovými mapami, tedy s využíváním vizualizace pojmů, jejich vztahů a struktury. Zevrubná pozornost byla věnována tématu v ucelené přehledové studii (Mareš, 2011), která

může být hodnotným zdrojem informací podtrhujícím pojmové mapování jako jeden z nástrojů usnadňující žákům smysluplné učení.

Zapojení nejenom logického myšlení, ale také tvořivosti, která překračuje verbální hodnocení, tedy zaznačení prvků systému i jejich vztahů, významů, důležitosti atd., a to používáním zvýraznění, barev, obrázků či diagramů, je výhodou techniky tzv. mentálního mapování (Buzan, 2007, 2011). Od základního slova vedou jednotlivé linky zaznamenávající asociace, které má člověk s tímto pojmem spojené. Podle Jirásky (2015) by pedagogy mohlo v rámci edukace využití mentálních map zajímat, pokud by chtěli využít vizuální reprezentace při výkladu obsahu látky, a tím podpořit učení žáků.

Pro mentální mapování je metodou využívající minima pravidel a je přirozenou metodou organizování a vizualizace celého komplexu informací, i vzájemných interakcí, jelikož pomáhá lepšímu sdílení konceptů než lineární formát. Této techniky je možné využít v různých oborech, nejen v oborech společenských (Jirásek, 2015).

4 PRAKTICKÁ ČÁST

Pro praktickou část své bakalářské práce jsem si vybrala dvě střední odborná učiliště, která mají jeden shodný obor, a to maturitní obor vzdělání kosmetické služby a dále mají různé tříleté učební obory ukončené výučním listem. Vybrané školy se shodují ve vzdělávání žáků se speciálními potřebami, a že jsou to školy veřejné. Jedná se o Střední školu – Centrum odborné přípravy technickohospodářské v Praze 9 a Střední odborné učiliště Hluboš.

4.1 Charakteristika regionu

4.1.1 Region Praha

Střední škola – Centrum odborné přípravy technickohospodářské v Praze, je veřejnou školou, která se nalézá v Praze 9, ul. Poděbradská. Dopravní dostupnost do školy je dobrá, a jelikož má škola možnost ubytování žáků na internátu, je prakticky dostupná pro všechny potenciální žáky z celé republiky. V rámci Prahy jsou další školy, které mají shodný obor vzdělání – kosmetické služby. V oblasti Prahy 9 se nachází ještě jedna škola v ul. Českobrodská, kdy se jedná o soukromou školu. V Praze 6, ul. Laudova je taktéž soukromá škola se stejným oborem vzdělání. Dále jsou tyto školy v Praze 4, kdy v ul. 5. května se jedná o veřejnou školu. Další dvě školy, a to v ul. Táborská a Schulhoffova jsou soukromé.

4.1.2 Region Střední Čechy

Střední odborné učiliště Hluboš je veřejná škola, která se nachází v obci Hluboš v blízkosti okresního města Příbramě ve Středočeském kraji. Vzhledem k dopravní dostupnosti školy je tato škola dostupná pro okresy Příbram, Benešov, Beroun, okrajově i Plzeň – jih okres Písek a Strakonice. Dále jsou v tomto kraji další čtyři střední odborná učiliště, která mají shodný obor vzdělání, a to kosmetické služby. Z toho jsou dvě soukromé školy, které jsou v Mladé Boleslavi a Čelákovících a dvě veřejná střední odborná učiliště, která jsou v Kutné Hoře a v Kladně.

4.2 Charakteristika škol

4.2.1 Střední škola – Centrum odborné přípravy technickohospodářské v Praze

Centrum odborné přípravy technickohospodářské v Praze (SŠ-COPTH) je zřízeno Hlavním městem Praha, tedy Magistrátem hlavního města Prahy. Obory, které se zde vyučují, jsou vhodné jak pro chlapce, tak i pro dívky. Dále jsou vhodné i pro uchazeče s různými zdravotními omezeními. Škola je fakultní školou pedagogické fakulty UK Praha, tím je zabezpečena výuka dle dalších novinek v pedagogice s učiteli, kteří mají plnou aprobaci. Škola zabezpečuje získání kvalifikací v oborech vzdělání středních odborných škol a středních odborných učilišť, dále také v nástavbovém studiu absolventů školy a další vzdělávání dospělých. V SŠ-COPTH jsou nová výuková místa, jako jsou např. učebny, dílny, speciální laboratoře, které byly vybaveny progresivními technologiemi. Vzdělávání je řízeno a organizováno perspektivně, aby absolventi našli na trhu práce své uplatnění.

4.2.2 Střední odborné učiliště Hluboš

Zřizovatelem Středního odborného učiliště Hluboš (SOU Hluboš) je Středočeský kraj. Jsou zde jak obory zakončené maturitní zkouškou, obory s výučním listem, ale i nástavbové obory. Dále se zde učí i žáci se speciálními vzdělávacími potřebami. Materiální a technické vybavení školy splňují veškeré požadavky schválených oborů vzdělávání. Cílem vzdělávacího programu je připravit žáky pro povolání řemeslného charakteru, kteří se uplatní na trhu práce.

4.3 Dotazník

Při tvorbě dotazníku byla snaha dát do dotazníku přiměřený počet otázek, aby mohlo být zjištěno, jestli se žáci orientují v některých zákonech běžných pro život v naší společnosti.

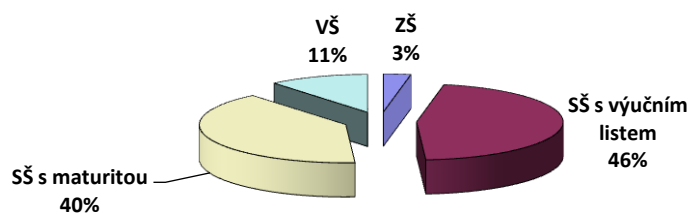
Se souhlasem ředitelů škol byly dotazníky rozdány mezi žáky třetích a čtvrtých ročníků maturitních i nematuritních oborů, a to jak na SŠ-COPTH Praha, tak i na SOU Hluboš. Dotazníkového šetření se zúčastnilo se celkem 76 respondentů, z toho 19 chlapců a 57 dívek ve věku 17 – 19 let. Dotazník byl anonymní.

4.4 Vyhodnocení dotazníkového šetření

Pro vyhodnocení dotazníkového šetření jsem vytvořila tabulky a pro lepší orientaci i grafy k jednotlivým otázkám. Hodnotit jsem začala až od otázky č. 3, jelikož první dvě otázky se týkaly pohlaví a věku respondentů jak je uvedeno v předešlé kapitole.

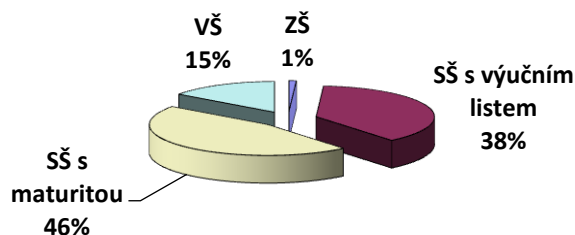
Graf č. 1: Otázka č. 3: Uved'te nejvyšší vzdělání své matky

Zdroj: vlastní šetření

Z odpovědí respondentů je patrné, že nejvyšší vzdělání jejich matek je SŠ s výučním listem a to ve 46 %. SŠ s maturitou má 40 % matek respondentů

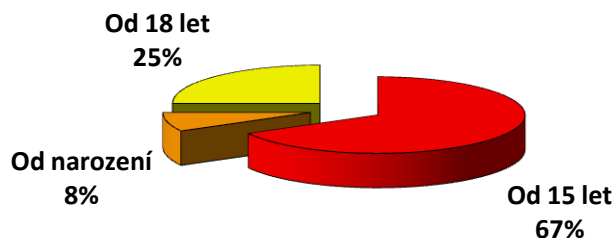
Graf č. 2: Otázka č. 4: Uved'te nejvyšší vzdělání svého otce

Zdroj: vlastní šetření

U otců je nejvyšší vzdělání skoro shodné jako u matek, ale v opačném sledu tzn., že SŠ s výučním listem je v 38 % a SŠ s maturitou ve 46 %.

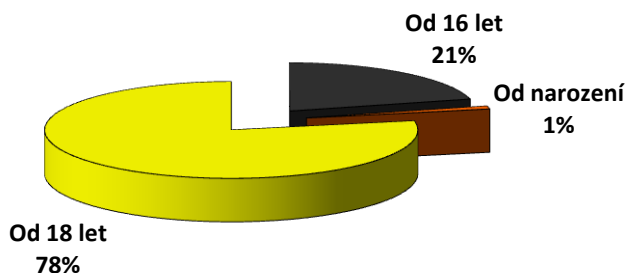
Graf č. 3: Otázka č. 5: Víte, odkdy získává občan tzv. právní osobnost?

Zdroj: vlastní šetření

Při hodnocení této otázky jsem zjistila, že žáci budou mít nejspíše problém s právní terminologií a zřejmě nevěděli, co se právní osobností myslí, jelikož v 67 % odpověděli, že právní osobnost získává občan ve věku 15 let a v 25 % ve věku 18 let. Jen v 8 % bylo odpovězeno, že od narození, jak je uvedeno v občanském zákoníku.

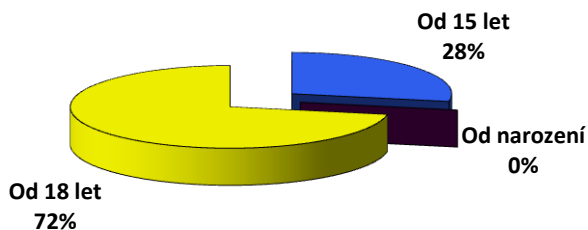
Graf č. 4: Otázka č. 6: Je Vám známo, odkdy je občan svéprávný?

Zdroj: vlastní šetření

V této odpovědi bylo v 78 % odpovězeno tak, jak uvádí občanský zákoník. To ukazuje, že žáci pochopili význam slova svéprávný, i když v 21 % procentech bylo odpovězeno, že je občan svéprávný již od 15 let. Jak jsem zmiňovala u předešlé otázky, vidím, že právní terminologie je pro žáky málo srozumitelná.

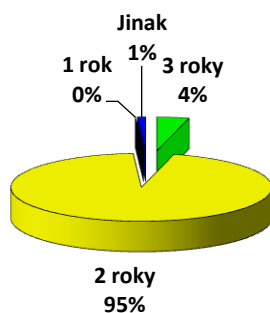
Graf č. 5: Otázka č. 7: Víte, odkdy má občan trestněprávní odpovědnost?

Zdroj: vlastní šetření

I v tomto případě si žáci pletli daný termín. Trestně právní odpovědnost má občan od druhého dne dovršení věku 15 let. Dle právní normy žáci správně odpověděli pouze ve 28 %. V 72 % bylo odpovězeno, že trestně právní odpovědnost má občan od 18 let. Právní terminologie, jako je právní osobnost, svéprávnost a trestně právní odpovědnost se žákům velmi často pletou a odpovědi tomuto pak odpovídají, jak je patrné z grafů č. 3 – 5.

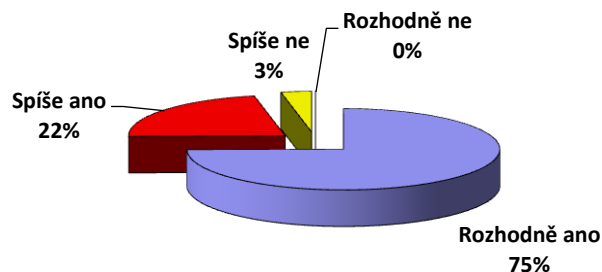
Graf č. 6: Otázka č. 8: Víte, jak dlouho trvá záruční lhůta?

Zdroj: vlastní šetření

Čtvrtou možností byla odpověď vypisovací: Jiná, uveďte jaká. Této možnosti využil jeden respondent, kdy bylo odpovězeno: „*jak je nastavená smlouva v obchodu*“. Zákonem je dána záruční lhůta 2 roky, jak bylo odpovězeno v 95 %. Očekávala jsem, že čtvrté možnosti odpovědi využije více respondentů, jelikož v dnešní době si může spotřebitel za určitých podmínek záruční dobu prodloužit.

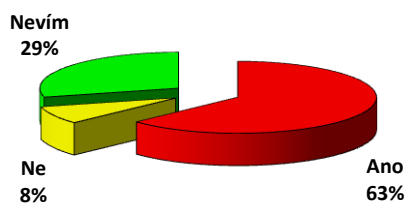
Graf č. 7: Otázka č. 9: Musí být v obchodních podmínkách obsažena informace o reklamaci?

Zdroj: vlastní šetření

Na tuto otázku odpověděli žáci bez 3 % skoro 100 %, že musí být v obchodních podmínkách obsažena informace o reklamaci. Někteří obchodníci mají toto uvedeno i na pokladních dokladech, které si spotřebitel většinou odnese domů.

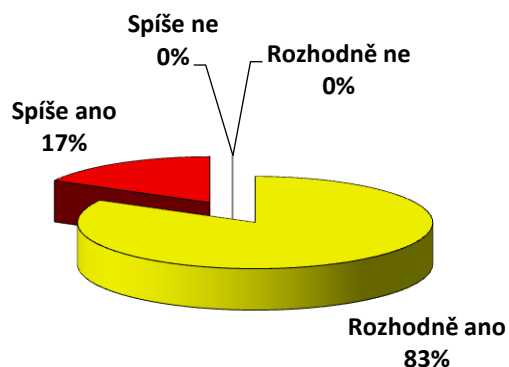
Graf č. 8: Otázka č. 10: Může prodejce při reklamaci požadovat originální obal?

Zdroj: vlastní šetření

Respondenti odpověděli v 63 %, že prodejce může požadovat originální obal a v 8 % že ne. Podle zákona prodejce nemůže požadovat originální obal.

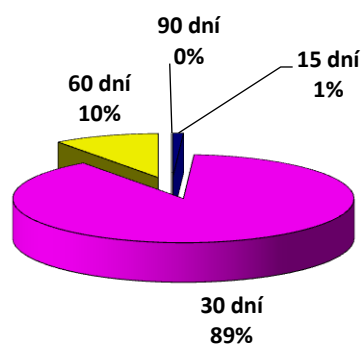
Graf č. 9: Otázka č. 11: Musí mít kupující při reklamaci doklad o zakoupení zboží?

Zdroj: vlastní šetření

Zde žáci odpověděli 100 %, že doklad je nutný při podání reklamace. Při reklamaci není nutné mít doklad o zakoupení. Stačí např. výpis z účtu, pokud bylo placeno kartou. Nebo stačí svědectví prodáváče. Žáky bylo tudíž odpovězeno chybně.

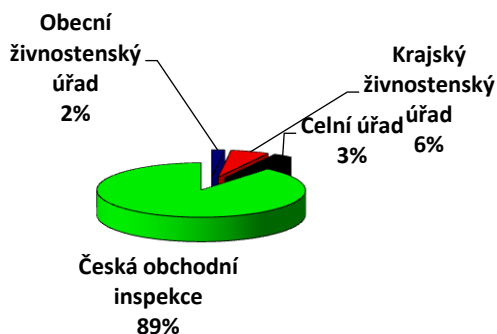
Graf č. 10: Otázka č. 12: Jak dlouho trvá běžné vyřízení reklamace?

Zdroj: vlastní šetření

V této odpovědi respondenti odpověděli v 89 %, že běžné vyřízení reklamace je 30 dní, což je běžná doba uváděná v obchodních podmínkách.

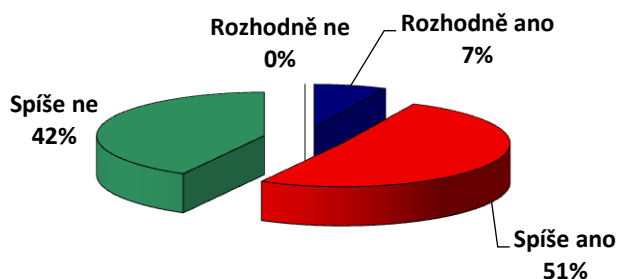
Graf č. 11: Otázka č. 13: Která státní instituce dozoruje vyřízení reklamace?

Zdroj: vlastní šetření

V této otázce bylo odpovězeno v 89 %, že dozorovým orgánem nad vyřizováním reklamací je Česká obchodní inspekce. Žáci i v této otázce projeví znalost zákona o ochraně spotřebitele.

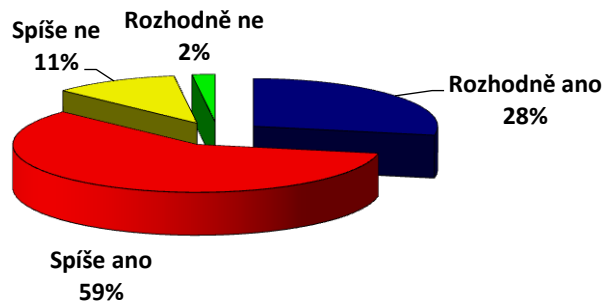
Graf č. 12: Otázka č. 14: Mohu odstoupit od smlouvy při koupi v tzv. „kamenné“ prodejně?

Zdroj: vlastní šetření

V této otázce si nebyli žáci jisti. V dnešní době si spotřebitelé myslí, že pokud je zboží zakoupeno v „kamenné“ prodejně je možné vrátit nebo vyměnit za jiné zboží. Jedná se o mylnou představu, jelikož toto není legislativně ošetřeno žádným zákonem. Záleží pouze na podnikateli, zda spotřebiteli vyhoví, neboť se jedná o nadstandardní službu pro spotřebitele.

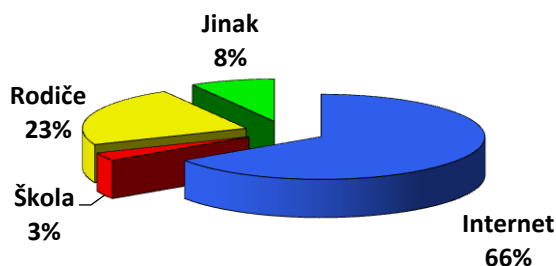
Graf č. 13: Otázka č. 15: Mohu odstoupit od smlouvy při nákupu přes internet?

Zdroj: vlastní šetření

V součtu první a druhé odpovědi se respondenti 87 % shodli na tom, že se může od smlouvy při nákupu přes internet odstoupit. Toto je upraveno v občanském zákoníku. Odstoupit se může do 14 dnů, a to bez udání důvodu.

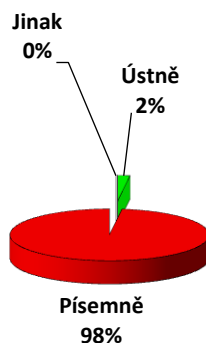
Graf č. 14: Otázka č. 16: Uveďte, kde se můžete dozvědět informace o právech spotřebitele.

Zdroj: vlastní šetření

V této otázce mohli respondenti uvést více odpovědí. Čtvrtou možností bylo vypsání odpovědi: Jinak, uveďte jak. Této možnosti využilo 8 % respondentů, a to s odpovědí: „v obchodě, u prodávajícího, u právníka a na úřadech“. V 66 % bylo odpovězeno, že nejvíce informací o právech spotřebitele získávají žáci prostřednictvím internetu.

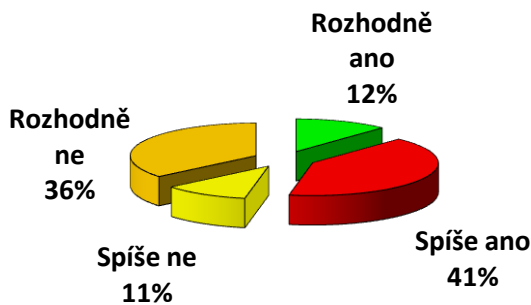
Graf č. 15: Otázka č. 17: Víte, jakou formou musí být uzavřena pracovní smlouva?

Zdroj: vlastní šetření

Z odpovědí žáků je patrné, že ví, jakou formou má být uzavřena pracovní smlouva, kdy bylo odpovězeno v 98 %, že formou písemnou. Třetí odpovědí na otázku byla uvedená možnost: Jinak, uveďte jak. Této možnosti nikdo z respondentů nevyužil.

Graf č. 16: Otázka č. 18: Může dát zaměstnavatel výpověď bez udání důvodu?

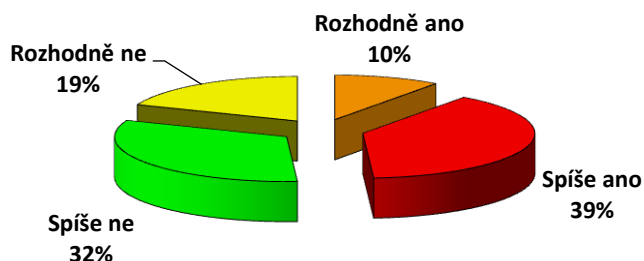

Zdroj: vlastní šetření

V součtu prvních dvou odpovědí odpovědělo 53 % respondentů kladně a v součtu třetí a čtvrté odpovědi odpovědělo 47 % záporně. Podle zákona může zaměstnavatel bez udání důvodu dát výpověď pouze v tříměsíční zkušební době. V dalším, musí být vždy důvod uveden.

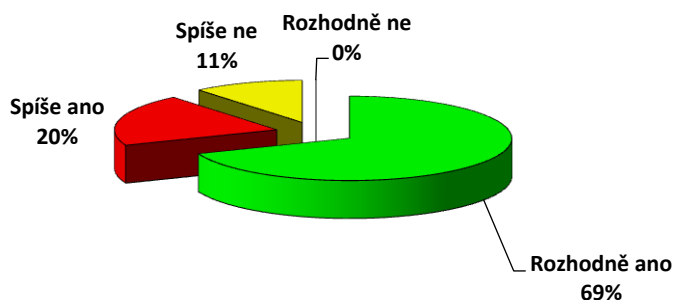
Graf č. 17: Otázka č. 19: Může dát zaměstnanec výpověď bez udání důvodu?

Zdroj: vlastní šetření

Na tuto otázku bylo 49 % odpovězeno kladně a v 51 % záporně. Dle legislativy může dát zaměstnanec vždy výpověď bez udání důvodů, záleží pouze na něm.

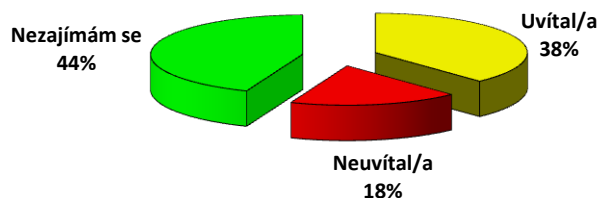
Graf č. 18: Otázka č. 20: Je podle Vás nutné znát svá práva z oblasti ochrany spotřebitele?

Zdroj: vlastní šetření

Z výsledku odpovědí žáků je patrné, že v součtu odpovědí „rozhodně ano a spíše ano“, což je 89 %, považují znalost práva v oblasti ochrany spotřebitele za velmi nutné. Z mého hlediska to považuji také za nutné, jelikož se s tímto setkáváme každý den, a to např. při koupi svačiny do školy, kdy žáci vstupují do smluvního vztahu s prodávajícím.

Graf č. 19: Otázka č. 21: Uvítal/a byste návštěvu odborníka k objasnění některých právních pojmů?

Zdroj: vlastní šetření

První možnost byla rozšířena podotázkou, aby respondenti uvedli, v jaké oblasti by návštěvu odborníka uvítali. Překvapilo mě, že v 38 % bylo odpovězeno, že by žáci uvítali návštěvu odborníka. V této odpovědi mohli žáci uvést z jaké oblasti. Ve většině odpovědí bylo uvedeno, že by uvítali právníka, aby vysvětlil, jak uzavírat smlouvy, jak používat ve svém budoucím povolání zákon na ochranu spotřebitele a seznámit je podrobněji s občanským zákoníkem. Dále mě překvapilo, že skoro 50 % respondentů se o danou věc nezajímá.

4.5 Individuální hloubkový rozhovor

Pro individuální rozhovor s učiteli, jsem zvolila 10 otázek. Rozhovor probíhal s učitelkou Bc. Janou Herzovou na SŠ-COPTH Praha, kterou jsem pro uvedené odpovědi označila iniciály JH a s učitelkou Ing. Lenkou Heřmanovou na SOU Hluboš, která byla označena iniciály LH. Obě učí předmět Občanská nauka.

1. Je podle Vás nutné vzdělávat žáky v oblasti práva, pokud ano, tak jakého odvětví nejvíce?

JH: „Rozhodně ano, pro žáky je důležité znát právo v odvětví průmyslu a obchodu a také je pro ně důležité znát pracovní právo“.

LH: „Určitě ano, a to občanské a trestní právo, spolu se zákoníkem práce“.

2. Zajímá žáky problematika spojená se znalostí práva?

JH: „Zajímá, jak pro osobní potřeby soukromého života, tak pro orientaci a uplatnění na trhu práce“.

LH: „Ano, většinou se žáci o tuto problematiku zajímají“.

3. Myslíte si, že výuku práva jako takového by bylo vhodné zařadit jako samostatný předmět?

JH: „Výuka práva je zařazena do ŠVP, a to do předmětu občanská nauka. Bylo by vhodné navýšit hodinovou dotaci věnovanou této problematice“.

LH: „Pro maturitní ročníky by to bylo velmi důležité, ale i pro nematuritní obory by to bylo dobré“.

4. Disponuje škola dostupnými informačními materiály a zdroji pro výuku z oblasti práva (odborné časopisy, časopis dTest, internet, knihy)?

JH: „Ano disponuje. Např. odbornou literaturou, internetem, odbornými časopisy“.

LH: „Škola disponuje dostupnými informačními materiály, především učebnicemi a internetem“.

5. Pozorujete rozdíl znalosti práva mezi žáky různých oborů (truhlář, kadeřnice kosmetička, zlatník)?

JH: „U maturitních oborů pozoruji lepší znalost v oblasti práva“.

LH: „Ano, vidím rozdíly. Maturitní obory se snaží porozumět tomu hlouběji a snaží se tak získat lepší přehled. U učebních oborů žáky zaujme většinou trestní právo a povinnosti, či porušení práva při podnikání“.

6. U kterého z uvedených oborů byste navýšila hodinovou dotaci v rámci výuky práva?

JH: „Určitě u maturitních oborů aspoň o 2 hodiny týdně v rámci výuky občanské nauky. U ostatních oborů to považuji za dostačující“.

LH: „U žádného oboru bych hodinovou dotaci nezvyšovala, zdá se mi dostačující. Žáci mohou získat přehled samovzděláváním“.

7. Uvítala byste v rámci výuky návštěvu odborníka k objasnění některých právních pojmů? Pokud ano, z jaké oblasti?

JH: „Uvítala, ale uvítali by to i žáci, a to především v oblasti trestního práva, v oblasti reklamace, zdravotnické právo, závazkové právo a nejvíce v oblasti občanského práva“.

LH: „Odborník je vždy přínosem a příjemnou změnou ve výuce. Patrně je nejvíce zajímavá nový občanský zákoník“.

8. Podporovalo by vedení školy návštěvu soudního líčení, aby žáci viděli použití zákonů v praxi?

JH: „Ano, pravidelně každý rok navštěvujeme soudní líčení“.

LH: „Určitě ano, vloni taková exkurze proběhla“.

9. Považujete za nutné seznamovat žáky se zákoníkem práce?

JH: „Ano, je to velmi důležité“.

LH: „Určitě ano, měl by se v něm orientovat každý z nás, protože neznalost práva neomlouvá“.

10. Je podle Vás dostatečně věnovaná pozornost zákonu o ochraně spotřebitele?

JH: „Myslím, že ano, ale záleží na vyučujícím, který přikládá význam této problematice a chce se jí podrobněji zaobírat“.

LH: „To záleží na vyučujícím, jak se této problematice věnuje. Povinnosti učitele je seznámit žáky se všemi změnami v právu, které je mohou v životě potkat“.

4.6 Vyhodnocení individuálního hloubkového rozhovoru s pedagogy

Z rozhovoru s učitelkami předmětu Občanská nauka jsem zjistila, že obě považují vzdělání v oblasti práva za velmi důležité. Shodly se na tom, že žáky problematika práva zajímá jak v oblasti soukromého sektoru, tak i pro uplatnění v jejich budoucím pracovním životě. Zařadit výuku práva jako samostatný předmět nepovažují za

nutné, jelikož se toto učí v rámci předmětu Občanská nauka, pouze by doporučily navýšit hodinovou dotaci, a to jak pro maturitní, tak i pro nematuritní obory, neboť pozorují rozdíl v právním vědomí mezi těmito obory. Obě učitelky se shodují, že by uvítaly návštěvu odborníka v hodině k objasnění některých právních pojmů, jelikož je to pro žáky příjemná změna ve výuce. Z rozhovorů dále vyplynulo, že obě školy podporují i návštěvu soudních líčení a tyto návštěvy se v podstatě už pravidelně uskutečňují. Učitelky obou škol považují za velmi nutné seznamovat žáky všech oborů se zákony, jako jsou zákoník práce a zákon na ochranu spotřebitele, jelikož neznalost zákona neomlouvá.

4.7 Shrnutí dotazníkového šetření a individuálních hloubkových rozhovorů

V dotazníku jsem žákům dala otázku, zda by uvítali návštěvu odborníka k objasnění některých právních pojmů. Toto jsem se také ptala v individuálním hloubkovém rozhovoru obou učitelek předmětu Občanská nauka. Jak žáci, tak i učitelky se shodli v tom, že odborník, nejlépe právník, by byl přínosem hlavně pro vysvětlení některých pojmů, především z občanského zákoníku, nejvíce v oblasti uzavírání smluv, ale také jak pracovat se zákonem o ochraně spotřebitele v rámci jejich povolání, jelikož budou pracovat v oblasti služeb.

Dále jsem žákům i učitelkám dala podobnou otázku, a to, zda je dostatečně věnována pozornost zákonu na ochranu spotřebitele. Žáci znalost tohoto zákona považují dokonce v 89 % za velmi nutné. Učitelky shodně odpověděly, že záleží pouze na vyučujícím, jak se této problematice bude do hloubky věnovat, jelikož povinností učitele je seznámit žáky s právy, které mohou ve svém životě potřebovat.

5 ZÁVĚRY A DOPORUČENÍ

Cílem mé bakalářské práce na téma: „Právní gramotnost žáků SŠ ve vybraném právním odvětví“ bylo na základě analýzy stávajících vědomostí žáků v oblasti práva, se zaměřením na občanský zákoník, zákoník práce a zákon o ochraně spotřebitele, doporučit zařazení vybraných okruhů do výchovně-vzdělávacího procesu a zlepšit tak právní gramotnost žáků. Snažila jsem se proto zachytit postoj a znalost výše uvedených zákonů ze strany dospívající mládeže, tedy ze strany žáků dvou středních odborných učilišť.

Dle mého názoru je jednou z hlavních povinností školy, rodiny, ale i jiných aktérů působících na rozvoj jednotlivce kladně ovlivňovat jeho právní vědomí a zajišťovat přiměřenou úroveň právních znalostí. Aby bylo dosaženo lepších výsledků ve znalosti práva žáků, je nutná vzájemná spolupráce mezi pedagogy, rodiči a i zástupci některých orgánů.

Kladně hodnotím formování právního vědomí pomocí různých programů a projektů realizovaných na školách a oceňuji, že obě střední odborná učiliště organizují exkurze na soudní líčení, aby žáci viděli použití zákona v praxi, jelikož z praxe se nejvíce žáci poučí, ale i naučí.

Střední odborná učiliště, která byla zvolena pro tuto bakalářskou práci, vycházejí z rámcových vzdělávacích programů, které jsou dále individuálně upravovány pro účely vzdělání jednotlivých škol jako školní vzdělávací programy. Z těch je patrné, že uvedený počet vyučovacích hodin předmětu Občanská nauka je velmi omezený, skoro neuspokojivý. Nízká časová dotace slouží pouze k seznámení žáků s právem, a to jen v základech, což má negativní dopad ve znalosti práva a žáci se poté neorientují v právní terminologii, jelikož si tuto znalost nedokážou dostatečně osvojit. Toto se potvrdilo při vyhodnocení dotazníkového šetření.

Je několik možností jak zahrnout oblast práva do vzdělání žáků. Mohlo by se jednat o samostatný předmět, nebo o zvýšení hodinové dotace předmětu Občanská nauka. Z poskytnutého rozhovoru z učitelkami daného předmětu vyplynulo, že by bylo vhodnější zvýšit hodinovou dotaci tohoto předmětu než právo vyučovat jako samostatný předmět. S tímto názorem se ztotožňuji, jelikož žáci potřebují znát a

hlavně rozumět právním, ekonomickým souvislostem současného dění v naší společnosti.

Dále bych navrhla při vyučování tohoto předmětu použít různých vzdělávacích materiálů, ale i využití pro lepší pochopení souvislostí v zákonech mentálních map, které by si žáci s pomocí učitele kreslili sami, jelikož touto aktivizační metodou dochází k lepšímu pochopení daného tématu. Proto jsem vytvořila mentální mapu, uvedenou v příloze č. 4, která popisuje zákon na ochranu spotřebitele a kterou bych doporučila uplatnit ve vyučování práva.

Hlavním poznatkem při psaní této bakalářské práce bylo zjištění, že výchova k právu je stále aktuálním problémem, který je a musí být i nadále školami vnímán jako důležitý.

6 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Odborná literatura

BUZAN, T. Mentální mapování. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, 165 s. ISBN 978-80-7367-200-3.

BUZAN, T. Myšlenkové mapy: probudíte svou kreativitu, zlepšete svou paměť, změníte svůj život. Brno: Computer Press. 2011. 216 s. ISBN 978-80-251-2910-4

ELIÁŠ, K. SVATOŠ, M. Nový občanský zákoník. ÚZ. Ostrava: Sagit, a. s., 2012. 320 s. ISBN 978-80-7208-920-8

HOUBOVÁ, D. Právní výchova a formování vztahu k právu. In Výchova k právu, Sborník z vědecké konference – Brno, 24. května 1994. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1994, 34 s. ISBN 80-210-1050-9.

HUNGR, P., KRŠKOVÁ, A. Psychologické aspekty působení práva. 1. vyd. Brno: Univerzita J. E. Purkyně, 1985, 185 s. ISBN 55-969-85.

KAČÁNI, Vladislav. Osobnosť žiaka vo výchovno-vzdelávacom procese: (sociálnopsychologická analýza). 1. vyd. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1983, 155s.

KOUBEK, J. Řízení lidských zdrojů. 4. vydání. Praha: Management Press, 2010. 399 s. ISBN 978-80-7261-168-3

MAREŠ, J. Učení a subjektivní mapy pojmů. Pedagogika, 61(3), 215–247, 2011
Rozšířená a modifikovaná verze práce: In KAPOUNOVÁ, J. (ed.). Proceedings of Information and Communication Technology in Education 2010. Ostrava: Ostravská univerzita, 2010, s. 17-33. ISBN 978-80-7368-775-5

SELUCKÁ M., Sociální studia. Katedra sociologie FSS MU, 2/2015. ISSN 1214-813X.

SCHMIED, Z., TRYLČ, L. Zákoník práce, 2015. 11. vydání. Olomouc: Anag, 2015. 167 s. ISBN 978-80-7263-917-5

ZOUBEK, V. Teorie státu a práva. 1. Vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 2006. ISBN 80-7251-233-1.

Elektronické zdroje

JIRÁSEK, I. Využití mentálních map v pedagogickém výzkumu: metodologické souvislosti, *Pedagogika*, roč. 65, č. 1, 2015, [online]. Dostupné z <http://userweb.pedf.cuni.cz/wp/pedagogika/>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, *Koncepce podpory mládeže na období 2014–2020* [online]. Praha, 2016. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/33599/>

Zákony

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ASPI, 2016

Zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů. ASPI, 2016

Zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů. ASPI, 2017

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů. ASPI, 2016

7 PŘÍLOHY

Příloha č. 1 - dotazník pro žáky SŠ

Příloha č. 2 – otázky pro vyučujícího předmětu občanská nauka

Příloha č. 3 - tabulky s vyhodnocením dotazníkového šetření

Příloha č. 4 – Mentální mapa – Zákon o ochraně spotřebitele

Příloha č. 1 – Dotazník pro žáky SŠ

Dotazník pro žáky SŠ

Vážení žáci,

obracím se na Vás s žádostí o vyplnění dotazníku, který slouží jako podklad pro bakalářskou práci na téma „Právní gramotnost žáků SŠ ve vybraném právním odvětví“. Výsledky dotazníku budou sloužit výhradně pro účely mé bakalářské práce a jsou zcela **anonymní**.

Předem děkuji za spolupráci a čas věnovaný dotazníku.

Monika Slavětínská, studentka IVP ČZU v Praze

Vámi vybrané odpovědi označte křížkem, popř. doplňte odpověď.

1. Pohlaví:

- Žena
- Muž

2. Kolik je Vám let?

- 16
- 17
- 18
- 19

3. Uveďte nejvyšší vzdělání své matky:

- ZŠ
- SŠ s výučním listem
- SŠ s maturitou
- VŠ

4. Uveďte nejvyšší vzdělání svého otce:

- ZŠ
- SŠ s výučním listem
- SŠ s maturitou
- VŠ

5. Víte, odkdy získává občan tzv. právní osobnost?
- Od 15 let
  - Od narození
  - Od 18 let
6. Je Vám známo, odkdy je občan svéprávný?
- Od 15 let
  - Od narození
  - Od 18 let
7. Víte, odkdy má občan trestně právní odpovědnost?
- Od 15 let
  - Od narození
  - Od 18 let
8. Víte, jak dlouho trvá záruční lhůta?
- 3 roky
  - 2 roky
  - 1 rok
  - Jiná, uveďte jaká _____
9. Musí být v obchodních podmínkách obsažena informace o reklamaci?
- Rozhodně ano
  - Spíše ano
  - Spíše ne
  - Rozhodně ne
10. Může prodejce při reklamaci požadovat originální obal?
- Ano
  - Ne
  - Nevím
11. Musí mít kupující při reklamaci doklad o zakoupení zboží?
- Rozhodně ano
  - Spíše ano
  - Spíše ne
  - Rozhodně ne

12. Jak dlouho trvá běžné vyřízení reklamace?

- 15 dní
- 30 dní
- 60 dní
- 90 dní

13. Která státní instituce dozoruje vyřízené reklamace?

- Obecní živnostenský úřad
- Krajský živnostenský úřad
- Celní úřad
- Česká obchodní inspekce

14. Mohu odstoupit od smlouvy při koupi v „kamenné“ prodejně?

- Rozhodně ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Rozhodně ne

15. Mohu odstoupit od smlouvy při nákupu přes internet?

- Rozhodně ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Rozhodně ne

16. Uveďte, kde se můžete dozvědět informace o právech spotřebitele?

(zaškrtněte více odpovědí)

- Internet
- Škola
- Rodiče
- Jinak, uveďte jak _____

17. Víte, jakou formou musí být uzavřena pracovní smlouva?

- Ústně
- Písemně
- Jinak, uveďte jak _____

18. Může dát zaměstnavatel výpověď bez udání důvodu?

- Rozhodně ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Rozhodně ne

19. Může dát zaměstnanec výpověď bez udání důvodu?

- Rozhodně ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Rozhodně ne

20. Je podle Vás nutné znát svá práva v oblasti ochrany spotřebitele?

- Rozhodně ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Rozhodně ne

21. Uvítal/a byste návštěvu odborníka k objasnění některých právních pojmů?

- Uvítal/a, uveďte z jaké oblasti _____
- Neuvítal/a
- Nezajímám se

Příloha č. 2: Otázky pro vyučujícího předmětu Občanská nauka

1. Je podle Vás nutné vzdělávat žáky v oblasti práva, pokud ano, tak jakého odvětví nejvíce?
2. Zajímá žáky problematika spojená se znalostí práva?
3. Myslíte si, že výuku práva jako takového by bylo vhodné zařadit jako samostatný předmět?
4. Disponuje škola dostupnými informačními materiály a zdroji pro výuku z oblasti práva (odborné časopisy, časopis dTest, internet, knihy)?
5. Pozorujete rozdíl znalosti práva mezi žáky různých oborů (kadeřník, kosmetička, fotograf)?
6. U kterého z uvedených oborů byste navýšila hodinovou dotaci v rámci výuky práva?
7. Uvítala byste v rámci výuky návštěvu odborníka k objasnění některých právních pojmů? Pokud ano, z jaké oblasti?
8. Podporovalo by vedení školy návštěvu soudního líčení, aby žáci viděli použití zákonů v praxi?
9. Považujete za nutné seznamovat žáky se zákoníkem práce?
10. Je podle Vás dostatečně věnovaná pozornost zákonu o ochraně spotřebitele?

Příloha č. 3: Tabulky s vyhodnocením dotazníkového šetření

Tabulka č. 1: **Otázka č. 3 Uved'te nejvyšší vzdělání své matky.**

Stupeň vzdělání	Četnost v %
ZŠ	3
SŠ s výučním listem	46
SŠ s maturitou	40
VŠ	11

Zdroj: vlastní šetření

Tabulka č. 2: **Otázka č. 4 Uved'te nejvyšší vzdělání svého otce.**

Stupeň vzdělání	Četnost v %
ZŠ	1
SŠ s výučním listem	38
SŠ s maturitou	46
VŠ	15

Zdroj: vlastní šetření

Tabulka č. 3: **Otázka č. 5 Víte, od kdy získává občan tzv. právní osobnost?**

Získání právní osobnosti	Četnost v %
Od 15 let	67
Od narození	8
Od 18 let	25

Zdroj: vlastní šetření

Tabulka č. 4: **Otázka č. 6 Je Vám známo, od kdy je občan svéprávný?**

Svéprávnost občana	Četnost v %
Od 15 let	21
Od narození	1
Od 18 let	78

Zdroj: vlastní šetření

Tabulka č. 5: **Otázka č. 7 Víte, od kdy má občan trestně právní odpovědnost?**

Právní odpovědnost	Četnost v %
Od 15 let	28
Od narození	0
Od 18 let	72

Zdroj: vlastní šetření

Tabulka č. 6: **Otázka č. 8 Víte, jak dlouho trvá záruční lhůta?**

Trvání záruční lhůty	Četnost v %
3 roky	4
2 roky	95
1 rok	0
Jinak	1

Zdroj: vlastní šetření

Tabulka č. 7: Otázka č. 9 Musí být v obchodních podmínkách obsažena informace o reklamaci?

Obsažení informace o reklamaci	Četnost v %
Rozhodně ano	75
Spíše ano	22
Spíše ne	3
Rozhodně ne	0

Zdroj: vlastní šetření

Tabulka č. 8: Otázka č. 10 Může prodejce při reklamaci požadovat originální obal?

Požadavek originálního obalu	Četnost v %
Ano	63
Ne	8
Nevím	29

Zdroj: vlastní šetření

Tabulka č. 9: Otázka č. 11 Musí mít kupující při reklamaci doklad o zakoupení zboží?

Nutnost dokladu o zakoupení zboží	Četnost v %
Rozhodně ano	83
Spíše ano	17
Spíše ne	0
Rozhodně ne	0

Zdroj: vlastní šetření

Tabulka č. 10: **Otázka č. 12 Jak dlouho trvá běžné vyřízení reklamace?**

Vyřízení běžné reklamace	Četnost v %
15 dní	1
30 dní	89
60 dní	10
90 dní	0

Zdroj: vlastní šetření

Tabulka č. 11: **Otázka č. 13 Která státní instituce dozoruje vyřízení reklamace?**

Dozorový orgán	Četnost v %
Obecní živnostenský úřad	2
Krajský živnostenský úřad	6
Celní úřad	3
Česká obchodní inspekce	89

Zdroj: vlastní šetření

Tabulka č. 12: **Otázka č. 14 Mohu odstoupit od smlouvy při koupi v „kamenné“ prodejně?**

Odstoupení od smlouvy v „kamenné prodejně“	Četnost v %
Rozhodně ano	7
Spíše ano	51
Spíše ne	42
Rozhodně ne	0

Zdroj: vlastní šetření

Tabulka č. 13: **Otázka č. 15 Mohu odstoupit od smlouvy při nákupu přes internet?**

Odstoupení od smlouvy při nákupu přes internet	Četnost v %
Rozhodně ano	28
Spíše ano	59
Spíše ne	11
Rozhodně ne	2

Zdroj: vlastní šetření

Tabulka č. 14: **Otázka č. 16 Uved'te, kde se můžete dozvědět informace o právech spotřebitele?**

Informace o právech spotřebitele	Četnost v %
Internet	66
Škola	3
Rodiče	23
Jinak	8

Zdroj: vlastní šetření

Tabulka č. 15: **Otázka č. 17 Víte, jakou formou musí být uzavřena pracovní smlouva?**

Forma uzavření pracovní smlouvy	Četnost v %
Ústně	2
Písemně	98
Jinak	0

Zdroj: vlastní šetření

Tabulka č. 16: **Otázka č. 18 Může dát zaměstnavatel výpověď bez udání důvodu?**

Výpověď bez udání důvodu - zaměstnavatel	Četnost v %
Rozhodně ano	12
Spíše ano	41
Spíše ne	11
Rozhodně ne	36

Zdroj: vlastní šetření

Tabulka č. 17: **Otázka č. 19 Může dát zaměstnanec výpověď bez udání důvodu?**

Výpověď bez udání důvodů - zaměstnanec	Četnost v %
Rozhodně ano	10
Spíše ano	39
Spíše ne	32
Rozhodně ne	19

Zdroj: vlastní šetření

Tabulka č. 18: **Otázka č. 20 Je podle Vás nutné znát svá práva v oblasti ochrany spotřebitele?**

Nutnost znalosti práva – ochrana spotřebitele	Četnost v %
Rozhodně ano	69
Spíše ano	20
Spíše ne	11
Rozhodně ne	0

Zdroj: vlastní šetření

Tabulka č. 19: **Otázka č. 21** Uvítal/a byste návštěvu odborníka k objasnění některých právních pojmů?

Návštěva odborníka v oblasti práva	Četnost v %
Uvítal/a	38
Neuvítal/a	18
Nezajímám se	44

Zdroj: vlastní šetření

Příloha č. 4: mentální mapa – Zákon o ochraně spotřebitele

poctivost prodeje výrobků, použití tel. čísla s vyšší než běžnou cenou, nekalá obch. praktika, klamavá konání a opomenutí, agresivní obch. praktika, zákaz diskriminace spotřebitele, zákaz výroby, dovozu, vývozu, nabízení prodeje a darování výrobků nebezpečných pro svou zaměnitelnost s potravinami, nebo výrobků určených pro humanitární účely, anebo výrobků porušujících některá práva duševního vlastnictví, informační povinnost, další povinnosti při prodeji výrobků a poskytování služeb, povinnosti související s konáním organizovaných akcí

